HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ולא ספק דוחה את השבת ערלתו ודאי דוחה את השבת [א]ולא אנדרוגינוס דוחה את השבת רבי יהודה אומר אנדרוגינוס דוחה את השבת וענוש כרת ערלתו ודאי דוחה את השבת [ב]ולא נולד בין השמשות דוחה את השבת ערלתו ודאי דוחה את השבת [ג]ולא נולד כשהוא מהול דוחה את השבת שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית וב"ה אומרים אינו צריך (א)א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה (ב)[ד]על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית מפני שערלה כבושה היא על מה נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול שבית שמאי אומרים [ה]צריך להטיף ממנו דם ברית ובה"א א"צ להטיף ממנו דם ברית: אמר מר ולא ספק דוחה את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן (ג)[ו]בן שבעה מחללין עליו את השבת ובן ח' אין מחללין עליו את השבת ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת [ד]בן שמונה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו אבל אמו שוחה ומניקתו מפני הסכנה איתמר רב אמר הלכה כת"ק ושמואל אמר הלכה כר"ש בן אלעזר רב אדא בר אהבה אתיליד ליה ההוא ינוקא כשהוא מהול אהדריה אתליסר מהולאי עד דשוייה כרות שפכה אמר תיתי לי דעברי אדרב אמר ליה רב נחמן ואדשמואל לא עבר אימר דאמר שמואל בחול בשבת מי אמר (א) הוא סבר ודאי ערלה כבושה היא דאיתמר רבה אמר חיישינן שמא ערלה כבושה היא רב יוסף אמר ודאי ערלה כבושה היא אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא רבי אליעזר הקפר אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית על מה נחלקו לחלל עליו את השבת ב"ש אומרים מחללין עליו את השבת וב"ה אומרים אין מחללין עליו את השבת לאו מכלל דת"ק סבר מחללין עליו את השבת ודילמא ת"ק דברי הכל אין מחללין קאמר אם כן רבי אליעזר הקפר טעמא דב"ש אתא לאשמעינן דילמא ה"ק (ה)לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: [ו]אמר ר' אסי כל שאמו טמאה לידה נימול לשמונה וכל שאין אמו טמאה לידה אין נימול לשמונה שנאמר [1]אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה וגו' וביום השמיני ימול בשר ערלתו א"ל אביי דורות הראשונים יוכיחו שאין אמו טמאה לידה ונימול לשמונה א"ל [ז]נתנה תורה

ונתחדשה

רש"י

אנדרוגינוס. ספק הוא. ונולד בין השמשות נמי ספק זמנו הוא ספק אינו זמנו. וכן נולד מהול ספק שמא ערלה כבושה היא העור דבוק בבשר. ולקמיה פריך ספק קמא לאתויי מאי הואיל ותני כל הני ספיקי: **רבי יהודה אומר כו'.** לקמיה יליף מילתיה: **שב"ש אומרים צריך להטיף כו'.** ואפילו הכי מודו דשבת לא דחי: **שצריך להטיף.** חיישינן שמא ערלה כבושה היא: **על גר.** דליכא שום ספק ערלה כגון ערבי מהול: **בן ח' אין מחללין עליו.** שהרי כמת הוא ואין מילתו מצוה. ואי קשיא א"כ לאו חילול הוא שהרי הוא כמחתך בבשר מת לקמן[ח] נמי מוקי האי חילול במכשירי מילה ואליבא דר' אליעזר: **מפני הסכנה.** מפני שחלב הרבה (ב) בדדיה ומביאה לידי חולי: **כת"ק.** אליבא דב"ה דאמר א"צ להטיף ממנו דם ברית: **אהדריה אתליסר מהולאי.** שיטיפו ממנו דם ברית ולא רצו משום דשבת הואי ואפילו לב"ש ספק הוא ואין מחללין: **עד דשוויה כרות שפכה.** והוא עצמו מלו ועשאו כרות שפכה שחתך מן הגיד: **אדרב.** דאמר א"צ להטיף: **בשבת מי אמר.** הא ספיקא הוא: **והוא סבר.** רב אדא סבר דודאי ערלה כבושה היא ומחללינן: **חיישינן.** הא דאמר ר"ש בן אלעזר לדברי הכל צריך להטיף אספיקא קאמר ובחול שמא ערלה כבושה היא ולענין שבת נמי ודאי לא מחללינן: **ודאי ערלה כבושה היא.** ומחללינן: **לאו מכלל דת"ק.** דר' אליעזר הקפר סבר דברי הכל מחללין והנא דאמרי כוותיה: ה"ג **וממאי דילמא מכלל דת"ק סבר דברי הכל אין מחללין א"כ רבי אליעזר טעמא דב"ש אתא לאשמעינן כו'.** א"כ דתנא לעיל מיניה אמר דברי הכל אין מחללין ר' אליעזר הקפר דאתא לאיפלוגי ולמימר דלאו דברי הכל הוא דהא לב"ש מחללין מאי רבותא אשמעינן דב"ש פליגי בה הא ב"ש במקום ב"ה אינה משנה[ט]. ומשנינן דילמא הכי קאמר ר' אליעזר לת"ק דאמר בשבת לדברי הכל אין מחללין ופלוגתייהו בחול דלב"ה א"צ להטיף ממנו דם ברית הא ליתא דלא נחלקו בדבר זה אלא ודאי צריך ובשבת הוא דפליגי וטעמא דב"ה אתא לאשמעינן דבחול צריך ולאפוקי מת"ק דאמר לב"ה לא צריך: **כל שאין אמו טמאה לידה.** כגון יוצא דופן ונכרית שילדה ולמחר נתגיירה אין בנה ממתין עד שמנה אלא נימול מיד: **דורות הראשונים.** מאברהם עד מתן תורה שנתנה מילה ולא נהגו טומאה:

ונתחדשה

תוספות

ולא ספק דוחה את השבת. נראה לר"י דאסמכתא בעלמא הוא ולא איצטריך קרא להכי דהיכי תיסוק אדעתיה לחלל את השבת ולא ידענא אם הוא בר חיוב מילה או לא כדמפרש לקמן דספק נולד לז' או לח' ומשום נולד בין השמשות לא איצטריך נמי קרא דמוטב דתיבטל מצות מילה בשמיני מספיקא בשב ואל תעשה ואל יחלל שבת בידים מספק אלא נראה לר"י דעיקר האי קרא אתא לאנדרוגינוס שאינו דוחה שבת ונולד כשהוא מהול ומיהו לא מחד ערלתו נפקי דאין סברא לומר שקולים ויבואו שניהם אלא תרי קראי כתיבי חד במילה בזמנה וביום השמיני ימול בשר ערלתו וחד במילה שלא בזמנה [י]דגדול וערל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו (בראשית יז)[א] א"נ קרא אתא לאנדרוגינוס[ב] ונולד כשהוא מהול מסברא ידעינן דאין צריך להטיף דם ברית[ג] ר"י. אי נמי עיקר קרא לנולד כשהוא מהול ולאנדרוגינוס לא צריך קרא דהא נפקא ליה לר' יהודה לקמן דאנדרוגינוס טעון מילה מדכתיב כל זכר ורבנן הוו דרשי לדרשה אחריתי:

לא נחלקו על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית כו' על מה נחלקו על גר שנתגייר. השתא משמע דיותר יש להצריך הטפה לנולד כשהוא מהול מלנתגייר כשהוא מהול דהא לנולד כ"ע מודו ובגר איכא פלוגתא וא"כ לקמן דפסיק רב הלכה כת"ק ומשמע דכוותיה קי"ל מדקאמר רב אדא בר אהבה תיתי לי דעברי אדרב וכיון דקי"ל כת"ק בנולד כשהוא מהול שאין צריך להטיף ממנו דם ברית כ"ש גר שנתגייר כשהוא מהול[ד] וה"ג לא פסקו כן אלא פסקו דקטן א"צ וגר צריך ובקטן ודאי כדין פסקו כשמועתנו ובגר נמי נראה לר"י שסמכו אההיא דיבמות דפרק החולץ (דף מו:) דתניא הרי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי מטבילין אותו ומה בכך דברי רבי יהודה ור' יוסי אומר אין מטבילין ואת"ל דא"צ להטיף ממנו דם ברית בנתגייר כשהוא מהול לרבי יוסי אמאי אין מטבילין הרי הוא מהול לפנינו מאי נפקא מינה אם לא מלו אותו ב"ד לא יהא אלא ערבי מהול וגבעוני מהול אלא ודאי צריך להטיף ממנו דם ברית ולכך אין מטבילין דאינו גר עד שימול ויטבול ונראה לרשב"א לתת טעם בדבר שהרי הסברא הפוכה מסברא דשמעתין והיינו טעמא דבין קטן שנולד כשהוא מהול ובין גר שנתגייר כשהוא מהול דין הוא דשניהם היו טעונים הטפת דם ברית אי לאו דדרשינן הכא דקטן אין צריך להטיף ממנו משום דכתיב ערלתו ודוקא בקטן דגלי גלי בגר דלא גלי לא גלי ור"ח פסק איפכא מה"ג[ה]:

בן שמנה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו. נראה לר"י דעכשיו מותר לטלטל כל תינוקות שאין אנו בקיאין וכולם כמו ספק בן ח' ספק בן ט' ופעמים שהאשה מתעברת סמוך לטבילתה ופעמים שאינה מתעברת ומותר למולו בשבת ממ"נ כדאמרינן לקמן (דף קלו.)[ו] אפילו הוא בן שמנה ודאי כגון שלא בא על אשתו אלא פעם אחת ופירש וילדה לסוף ח' אפילו הכי נראה לר"י דמותר לטלטלו ולמולו בשבת אם אין ריעותא בשערו ובציפרניו כדאמר בפרק הערל (יבמות דף פ:) דאמרינן האי בר שבעה הוא ואישתהויי אישתהי: **מפני הסכנה.** סכנת חלב כשיש הרבה בדדין ולא חיישינן שמא תטלטל אותו ולא (ג) ידע רשב"א מאי איריא מפני הסכנה דאפילו לא יהא אלא צערא בעלמא מותר[כ] אפילו (ד) היא לחלוב עצמה ולהוציא חלב שבדדין אע"פ שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה דחמיר איסורא טפי מאיסור טלטול נראה דשרי מידי דהוה אמפיס מורסא דשרינן[ז] משום צערא: **מכלל דת"ק סבר ד"ה מחללין.** ר' אליעזר הקפר ור"ש בן אלעזר תרווייהו קיימי את"ק וה"ק ליה ר"א הקפר לר"ש בן אלעזר לא כך יש להשיב על דברי ת"ק אלא הכי אית לן למימר לא נחלקו כו'[ח] והשתא דייק שפיר מכלל דת"ק סבר וכו'.[ט] פירוש רשב"א:

כתנאי

מסורת הש"ס

א) [תוספ' פט"ז], ב) יבמות עא., ג) [תוספ' פט"ז], ד) יבמות פ. ב"ב כ., ה) [לעיל מב. יבמות כח. ב"ק לד. סוכה טו.], ו) [נ"ל אמר רבה אמר ר' אסי כל שאמו וכו' וכן איתא בשאלתות פ' לך לך סי' ט וכ"א ברי"ף והרא"ש], ז) [ב"ב קי:], ח) [דף קלו.], ט) [ברכות לו:], י) נ"ל דגדול ודרדך אם אינו ענין לשלא בזמנו שאף לודאי אינו דוחה, כ) אפי' חלוב בעצמה כצ"ל ותיבת היא נמחק,

עין משפט נר מצוה

לא א ב ג מיי' פ"א מהל' מילה הלכה יא סמג עשין כח טוש"ע א"ח סי' שלא סעי' ה וטוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ח וסעיף י:

לב ד מיי' שם הלכה ז סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסג סעי' ד:

לג ה מיי' וסמג שם ומיי' פי"ד מהל' איסורי ביאה הלכה ה טוש"ע י"ד סי' רסח סעי' א:

לד ו מיי' פ"א מהל' מילה הלכה יד ופכ"ה מהל' שבת הלכה ו טוש"ע א"ח סי' של סעי' ז ח וי"ד סי' רס"ו סעי' יא בהג"ה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי אמרו הוא סבר: (ב) רש"י ד"ה מפני הסכנה וכו' שחלב הרבה. נ"ב ובמס' יבמות דף פ פירש"י משום סכנת שניהם: (ג) תום' ד"ה מפני הסכנה וכו' שמא תטלטל אותו ולא ידענא מאי איריא כצ"ל ותיבת רשב"א נמחק: (ד) בא"ד אפי' לחלוב בעצמה כצ"ל ותיבת היא נמחק:

תורה אור השלם

1 דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא: ויקרא יב ב

מוסף רש"י

ובן שמונה. שנולד לשמונה חדשים (יבמות פ.).

מוסף תוספות

א. ואם אינו ענין למילה שלא בזמנה דערל גמור אינו דוחה שבת, תנהו ענין למילה בזמנה. תוס' הרא"ש. ב. ואליבא דר' יוסי דאמר (יבמות פג.) אנדרוגינוס לא הוי ספק אלא בריה בפנ"ע, וס"ד דלידחי שבת, קמ"ל. ריטב"א. ג. כיון שאין לו ערלה. תוס' הרא"ש. ד. דא"צ להטי[ף] ממנו דם ברית. תוס' הרא"ש. ה. והעולם נהגו להטיף משניהם דם ברית. רא"ש סימן ה. ו. אם חי הוא שפיר קא מהיל ואם מת הוא מחתך בשר בעלמא. ריטב"א. ז. מלאכה שאינה צל"ג. תוס' הרא"ש. ח. כדאמינא אנא. תוס' הרא"ש. ט. היינו ר"ש בן אלעזר. תוס' הרא"ש. דהוא ת"ק דידי, סבר דלא נחלקו בדבר זה, דאפי' לב"ה מחללין עליו את השבת, דלכולהו ודאי ערלה כבושה היא, ואנא דאמרי כוותי'. שיטה להר"ן ועי' מהרש"א.

רב נסים גאון

בן ח' הרי הוא כאבן. לפי מה שנולד לח' חדשים אי אפשר לו לחיות כל עיקר. ותמצא פירושו בבראשית דר' אושעיא [פרשה יד] וייצר בב' יצירות, יצירה לאדם ויצירה לחוה, יצירה לט' ויצירה לז'. רב הונא אמר נוצר לט' ונוצר לז' חי לח' אינו חי.

רבינו חננאל

ולא ספק דוחה את השבת, ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא אנדרוגינוס דוחה את השבת וכו'. אמר מר ולא ספק דוחה את השבת, לאתויי הא דתנו רבנן בן ז' מחללין עליו את השבת בן ח' אין מחללין עליו את השבת, ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת. בן ח' הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בשבת אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה. (צריך לכתוב תשלום הברייתא כמות שהיא בתוספתא). איתמר רב אמר הלכתא כת"ק דברייתא דאמר [א]הא דתני ולא נולד כשהוא מהול דוחה את השבת, שבית שמאי אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית, ובה"א אין צריך להטיף ממנו דם ברית. ושמואל אמר הלכה כר' שמעון בן אלעזר שאמר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הנולד מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית. וכיון שר' שמעון בן אלעזר סתמא אמר, יש לומר [ש]לא אמר אלא בחול אבל בשבת לא אמר דומיא דסיפא, דקתני סיפא על מה נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול, שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובה"א אין צריך. וברור הוא שאין מילה לגר בשבת, ועל זה אמר שמואל הלכה כר' שמעון בן אלעזר והוא בחול ולא בשבת. ונחלקו עוד בנולד כשהוא מהול רבה ורב יוסף, רבה אמר חיישינן שמא ערלה כבושה היא, ורב יוסף אמר ודאי ערלה כבושה היא. וראינו דברי רב ורבה שהן שוין בשבת, דרב אמר הלכה כת"ק, ודקדקנו דברי ת"ק שאמר ולא נולד כשהוא מהול דוחה את השבת, ועל זה חלוקת ב"ש וב"ה, ועליו אמרו ב"ה אין צריך להטיף ממנו דם ברית בשבת. ויש לומר אפילו בחול דהא סתם קאמר אין צריך להטיף ממנו דם ברית. ומסתברא כרבה דאמר שמא ערלה כבושה היא, ומשמא אין מחללין את השבת. **ובירור דבר זה דברי רבה שאמר** מנא אמינא לה, דתניא ר' אליעזר הקפר בר' אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה על הנולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית ועל מה נחלקו לחלל עליו את השבת שבית שמאי אומרים מחללין ובה"א אין מחללין. ודייק רבה מדברי ר' אלעזר הקפר, מכלל דת"ק סבר דברי הכל אין מחללין, ואמר רבה אנא דאמרי כת"ק לדברי הכל. **ואקשינן** על הדין דוקיא דרבה, א"כ ר' אלעזר הקפר טעמא דב"ש אתא לאשמעינן, כלומר אם ת"ק אמר דברי הכל [אין] מחללין, ור' אלעזר הקפר אמר כי ב"ה סבירא להו אין מחללין למה חלק על ת"ק, ת"ק אמר דברי הכל אין מחללין והוא עוד אמר כי בה"א אין מחללין והלכה כמותם, לא בא אלא לפרש טעמא דב"ש מה הוצרך לזה והא בהדיא קיי"ל ב"ש במקום ב"ה אינה משנה. **פריק** רבה דילמא ת"ק אמר לא נחלקו אלא בלהטיף ממנו דם ברית, ור' אלעזר הקפר אמר לא נחלקו בזה אלא לחלל עליו את השבת נחלקו. וביקש רבה להעמיד דבריו כד"ה אליבא דתנא [קמא] ולא

רבינו חננאל (המשך)

נתברר, אבל עמדו דבריו כב"ה אליבא דר' אלעזר הקפר, ונמצאו דבריו ודברי רב שאמר הלכה כת"ק דבר אחד. וקיי"ל הילכתא כרב באיסורי, ועוד רבה ורב יוסף הלכתא כרבה בר משדה קניין ומחצה, הילכך כוותייהו עבדינן. וקיי"ל דנולד כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית בחול שמא ערלה כבושה היא, ואם חל ח' שלו בשבת אין מחללין עליו את השבת, וכן הלכה. ומעשה דרב אדא בר אהבה ברור הוא והזכירוהו בתלמוד א"י כלשון הזה, רב אדא בר אהבה איתיליד ליה חד בר, (בן) [כי] ממסמס ביה מית, רבי איבון אמר פצוע דכא נעשה ונתענה עליו ומת, רבנן דקיסרין אמרי כרות שפכה נעשה נתענה עליו ומת. גר שנתגייר כשהוא מהול אין לו תקנה אבל בניו נימולין לח' ונכנסין בקהל דהא איגייר בטבילה, וכגר חשיב להתיר זרעו אבל הוא בעצמו לא. **אמר רבה אמר רב אסי** כל שאמו טמאה לידה נימול לשמונה וכו'. מסתברא שלא בא רבה אלא למעט בן הנכרית שאין אמו טמאה לידה, אם יקנהו אין נימול לח', שבן בת ישראל ובן הגיורת ובן השפחה, אמה טמאה לידה, שכך שנינו בענין אשה כי תזריע בני ישראל בעניין הזה ואין הגוים בעניין הזה. או בני ישראל אין לי אלא בני ישראל מניין לרבות את הגיורת ואת השפחה בין משוחררת ובין שאינה משוחררת, ת"ל אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה גו' הא אפילו שפחה טמאה.